

OCHYRA R., BEDNAREK-OCHYRA H., GODZIK B. *Bibliography of the W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences (1953–2012)*. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków, 2013, Part 1, 442 s., ISBN 978-83-62975-15-0; Part 2, s. 443–993, ISBN 978-83-62975-16-7. Twarda okładka, format 24,8 × 18 cm. Cena: Part I – 34,90 PLN; Part II – 39,90 PLN.

Bibliografia – jak wiadomo – jest zestawem bibliograficznych opisów publikacji. W zależności od przyjętych kryteriów może obejmować wszystkie publikacje danego zakresu

terytorialnego, czasowego, dziedzinowego i in. Bibliografie bieżące polskiego piśmiennictwa przyrodniczego wydawane były od początku XX w. przez Akademię Umiejętności, następnie Polską Akademię Umiejętności, a w końcu przez Polską Akademię Nauk. Ostatnie z tej serii ukazały się ponad 40 lat temu: *Katalog polskiej literatury biologicznej. Catalogue of Polish biological literature. Tom II (XXIII) za lata 1955–1959. Część 1: Botanika, Mikrobiologia ogólna* (oprac. A. Środoń, E. Wierzbicka 1969) i *Katalog polskiej literatury biologicznej. Catalogue of Polish biological literature. Tom II (XXIII) za lata 1955–1959. Część 2: Zoologia, Paleontologia, Różne* (oprac. A. Środoń, E. Wierzbicka 1970). Obecnie, niestety, brak polskiej bieżącej bibliografii botanicznej.

Polskie botaniczne bibliografie retrospektywne zaczęły pojawiać się wkrótce po bieżących. Jedną z pierwszych była *Bibljograża flory polskiej* (Szymkiewicz 1925). Szczególną kategorią bibliografii są bibliografie specjalne obejmujące spisy piśmiennictwa m.in. poszczególnych instytucji. Tego typu botaniczne bibliografie są

bardzo rzadkie; do tych nielicznych należą: *Bibliografia botaniki w Uniwersytecie Jagiellońskim (1532–1917)*. *Bibliography of botany at the Jagiellonian University (1532–1917)* (Zemanek 1988), *Katalog publikacji pracowników Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego i publikacji o Ogrodzie Botanicznym za lata 1811–1994* (Nowak, Wójcik, Mularczyk 1995), *Bibliografia Zakładu Biologii Wód PAN 1953–2002* (red. Amirowicz 2003) czy *Bibliografia botaniki w Towarzystwie Naukowym Krakowskim, Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Umiejętności (1818–1952–2000)*. *Bibliography of botany at the Academic Society of Cracow, Academy of Sciences and Letters and the Polish Academy of Sciences and Letters (1818–1952–2000)* (Köhler 2004). Zapewne czasochłonność i ogromne trudności przy sporządzaniu tego typu dzieł sprawiają, że w polskiej literaturze spotkać je można sporadycznie, choć są bardzo potrzebne.

Z okazji przypadającej w 2003 roku pięćdziesiątej rocznicy powstania Instytutu Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk w Krakowie została wydana bibliografia retrospektywna prac tego Instytutu obejmująca lata 1953–2003 i zawierająca 6106 opisów (Nowak 2003). Sześćdziesiąta rocznica działalności Instytutu Botaniki PAN obchodzona w 2013 roku była okazją do przygotowania przez troje profesorów – Ryszarda Ochyre, Halinę Bednarek-Ochyre i Barbarę Godzik – i wydania w roku 2013 całkowicie nowej bibliografii tego Instytutu obejmującej lata 1953–2012. Pod względem formalnym jest to dwutomowa specjalna, retrospektywna, kompletna bibliografia botaniczna. Jej celem było zebranie możliwie kompletnego zestawu opisów drukowanych i elektronicznych publikacji wydanych w latach 1953–2012 przez pracowników Instytutu Botaniki PAN. Tu należy wyjaśnić, że kategoria „pracownik Instytutu Botaniki PAN” wbrew pozorom nie jest jednoznaczna, ponieważ do początku lat 60. ubiegłego wieku istniała dwuetatowość, a część pracowników zatrudniona była nawet na części etatu, dlatego trudnością było ustalenie, kogo należy zaliczyć do tej kategorii.

Tak więc recenzowana bibliografia zawiera opisy bibliograficzne wszystkich publikacji i prac powielonych, których autorami byli pracownicy IB PAN: książek, rozdziałów w książkach, artykułów w czasopismach, dziennikach i gazetach, broszur, plakatów, ulotek i map, a także abstraktów, streszczeń, recenzji, powielanych wykładów, a w ostatnich latach również publikacji elektronicznych. Nie obejmuje natomiast elektronicznie rozpowszechnianych wywiadów i komunikatów prasowych, anonimowych haseł w różnorodnych encyklopediach, danych w książkach oraz map w atlasach.

Należy podkreślić konsekwencję autorów w stosowaniu przy opisach bibliograficznych bardzo precyzyjnych reguł. Ich wykaz znajduje się we wstępie do omawianej „Bibliografii”. Warte także podkreślenia jest rozwinięcie inicjałów imion autorów, często pomijane w innych bibliografiach. Oryginalne tytuły opisywanych publikacji są zachowane (często się zdarza ostatnio, niestety, że w bibliografiach są one tłumaczone na język angielski, co jest całkowitym nieporozumieniem), a ponieważ bibliografia jest przeznaczona także dla odbiorcy zagranicznego, to w opisach bibliograficznych dodano tłumaczenia tytułów na język angielski i umieszczono w nawiasach kwadratowych. W przypadku prac taksonomicznych zawierających nowości nomenklatoryczne podane są również efektywne daty opublikowania, co jest szczególnie ważne np. przy rozstrzyganiu priorytetu. W koniecznych przypadkach dodano także adnotacje (w nawiasach kwadratowych). Całość zebranych danych została podzielona na 8 grup: A) publikacje naukowe i przeglądowe, B) publikacje popularnonaukowe i półnaukowe (jak sprawozdania, przedmowy, przewodniki wycieczkowe itp.), C) recenzje książek, D) komunikaty konferencyjne, E) redakcja książek, F) publikacje niebotaniczne, G) wydawnictwa seryjne, H) cytaty publikacji wątpliwych oraz takich, których nie udało się w żaden sposób odnaleźć czy potwierdzić faktu ich opublikowania (lub ich autorzy nie byli w stanie dostarczyć wiarygodnych odbitek), a które były podawane we wcześniejszych bibliografiach.

Pierwszy tom rozpoczyna się zarysem historii botaniki w ośrodku krakowskim poczynając od Towarzystwa Naukowego Krakowskiego (TNK) (1815), poprzez powstanie w jego obrębie Komisji Fizjograficznej (1865), przekształcenia się TNK w Akademię Umiejętności (1872), a tej w Polską Akademię Umiejętności (1919). Z kolei następuje zarys historii Instytutu Botaniki Polskiej Akademii Nauk. Recenzowana bibliografia ma układ chronologiczny w obrębie poszczególnych grup, a w obrębie poszczególnych lat – alfabetyczny według nazwiska autora. Tom pierwszy obejmuje jeszcze, oprócz wstępnych rozdziałów, tylko cytaty grupy A (publikacje naukowe i przeglądowe). Tom drugi obejmuje pozostałe grupy oraz indeks. Cytaty w grupach A–E są numerowane (1–8668). Należy podkreślić, że cytaty sporządzono tylko z autopsji, co jest ogromną zaletą tej Bibliografii. Przy okazji prac nad nią stwierdzono 36 cytatów, które umieszczono w grupie H. Każdy z tych cytatów zaopatrzono w adnotację wyjaśniającą problem. Całość bibliografii kończy indeks autorów (s. 923–993) zawierający 1952 nazwiska, w tym 221 pracowników IB PAN.

Oprócz wymienionych powyżej zalet, należy odnotować pewne mankamenty recenzowanej Bibliografii. Poza indeksem autorów (może bardziej wygodny w użyciu byłby szerszy indeks – indeks osób – obejmowałby wtedy również nazwiska zawarte w tytułach publikacji), brak tu innych indeksów: geograficznego, stratygraficznego (użytecznego w przypadku publikacji paleobotanicznych), czy łacińskich nazw taksonów przynajmniej wymienionych w tytułach publikacji, a jeszcze lepiej – także nowych taksonów (które nie zawsze znajdują się w tytułach). Obecność takich indeksów bardzo ułatwiłaby posługiwanie się tą bibliografią jej użytkownikom. Z pewnością krótki czas, jaki mieli autorzy do przygotowania i jej opublikowania sprawił, że nie wystarczyło go już na zestawienie indeksów. Pomimo tych mankamentów (i nielicznych potknięć typograficznych) bibliografia jest bardzo cenną i wartościową publikacją i prawdziwym osiągnięciem w dziedzinie polskiej bibliografiki przyrodniczej. Oba tomy poprawne są

w brązowe twarde okładki. Na ich czwartych stronach autorzy umieścili słowa Cyserona: *Historia testis temporum, lux veritatis, vita memoriae, magistra vitae* [Historia świadkiem czasu, światłem prawdy, życiem pamięci, nauczycielką życia]. Słowa te idealnie pasują do tej bibliografii. Q.E.D.

Piotr KÖHLER